

Postkort fra rundt 1954.

KVARTALENE MIDT I BYEN

KULTURHISTORISK KUNNSKAPSGRUNNLAG

Få kvartaler i gamle Sandnes har bevart så mange intakte kulturminner som strekningen av Langgata mellom Kirkegata og Flintergata. Her ligger sporene etter den eldste byhistorien tett.

Opprinnelig utmark, sjøkanten til gårdene Trones og Stangeland. Skillet går tvers gjennom kvartalene. Første beboere var strandsitterne – på plassene Alidastykket, Fisebekken, Torastykket, Flinterbakken og Hagen. De lå i utkanten av det lille strandstedet Sandnes, som hørte til herredskommunen Høyland. Det var før byen kom i 1860 med krav om kvartaler og gater.

Ved Kirkegata stoppet bybrannen i 1897 og etterlot synlige spor i bystrukturen. Sør for krysset speiles derfor fortsatt den gamle byens mangesysleri i en variert bygningsmasse. Virksomhetene kan følges gjennom generasjoner. Folkene som bodde og arbeidet her inngår i byhistoriske tradisjoner som gir kunnskap og liv til fortellingen om Sandnes. De var med å prege byens identitet gjennom generasjoner.

Dokumentet er utarbeidet som:

- kunnskapsgrunnlag i plan og byggesaksprosesser
- kunnskapsgrunnlag for de som ønsker å bli kjent med historien og lokal identitet gjennom fysiske spor
- supplement til registreringene i Kulturminneregisteret

KVARTALENE MIDT I BYEN

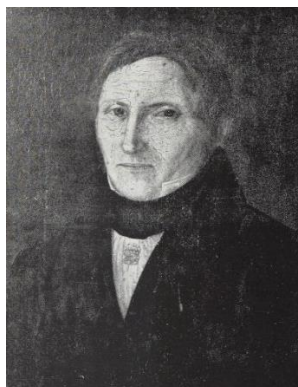
KULTURHISTORISK KUNNSKAPSGRUNNLAG

Sandnes er kjent for bredt og varierte næringsliv, med små og store virksomheter innen handel, håndverk og industri. Fra ladestedets første dager har sammenhengen mellom handel og industri i Sandnes vært tett. Og handelen hadde igjen utgangspunkt i bondehandelen, noe som forteller om sammenhengen mellom byen og landbruket som omsluttet den. Karakteren av velassortert landhandel preget lenge mange av den unge byens butikker. Samlet sett er det nesten utrolig hva som fikk plass innenfor byplanleggenes strenge sjakkrutemønster.

Etter en forsiktig vekst med utgangspunkt i små strandsitterstuer langs et veifar langs en strand, var strekningen innen 1897 tetnet til med butikker, boliger, verksteder og fabrikker. 7.juni 1897 brant kvartalene nord for Kirkegata. Det tok ikke lang tid før driftige sandnesbuere hadde bygd brannkvartalene opp igjen – i en mer regulert orden, langs en litt bredere vei og med litt mer ensartede hus. Men sør for Kirkegata ble den gamle byen med alle sine spor til den første bosettingen stående. Samtidig var det også her rom for gradvis fornyelse med bidrag fra byggeskikken på 1900-tallet. Et variert bilde med andre ord. I dag er det disse kvartalene som i Sandnes-sammenheng har stor tetthet mellom kulturminnene. De inneholder typiske og representative fortellinger om hvordan Sandnes ble by og hvordan den utviklet seg.

Øverst fra venstre:
Arbeidere ved Svend
Svendsens skofabrikk.
Raugstads plog. Fin
omtale av damesko fra
Sandnes.. Brosje fra E.
Christophersen.
Langgata fra Kirkegata
mot sør. Hotell Sverre
1935. Herr og fru
Ueland i Langgata 27.
Slakter Magnus
Monsen i Langgata 25.
Rogaland Fellessalg
1962. Gabriel Jonassen
– lorden på Straen.

INNHold

Slik begynte det	2
Gamle plassnavn	5
Byjordbruket.....	5
Fasadeoppriss	9
Eiendomsspekulanter	12
Ole Jacob Brochs gate ..	13
Folk og virksomheter	13
Kvinner i kvartalet	17
Bebyggelsen	18
Kilder.....	34
Vedlegg.....	36

Link til
Kulturminneregisteret:

<http://tiny.cc/75klnz>

Finner dere feil og mangler,
vennligst registrer disse
under fanen «Info».

. Kvartalene som kunnskapsgrunnlaget omfatter, er vist med gul avgrensing.
Utsnitt fra kulturminneregisteret i Sandnes, se lenke: [Sandnesløftet](#)

Slik begynte det

Gårdsbebyggelsen

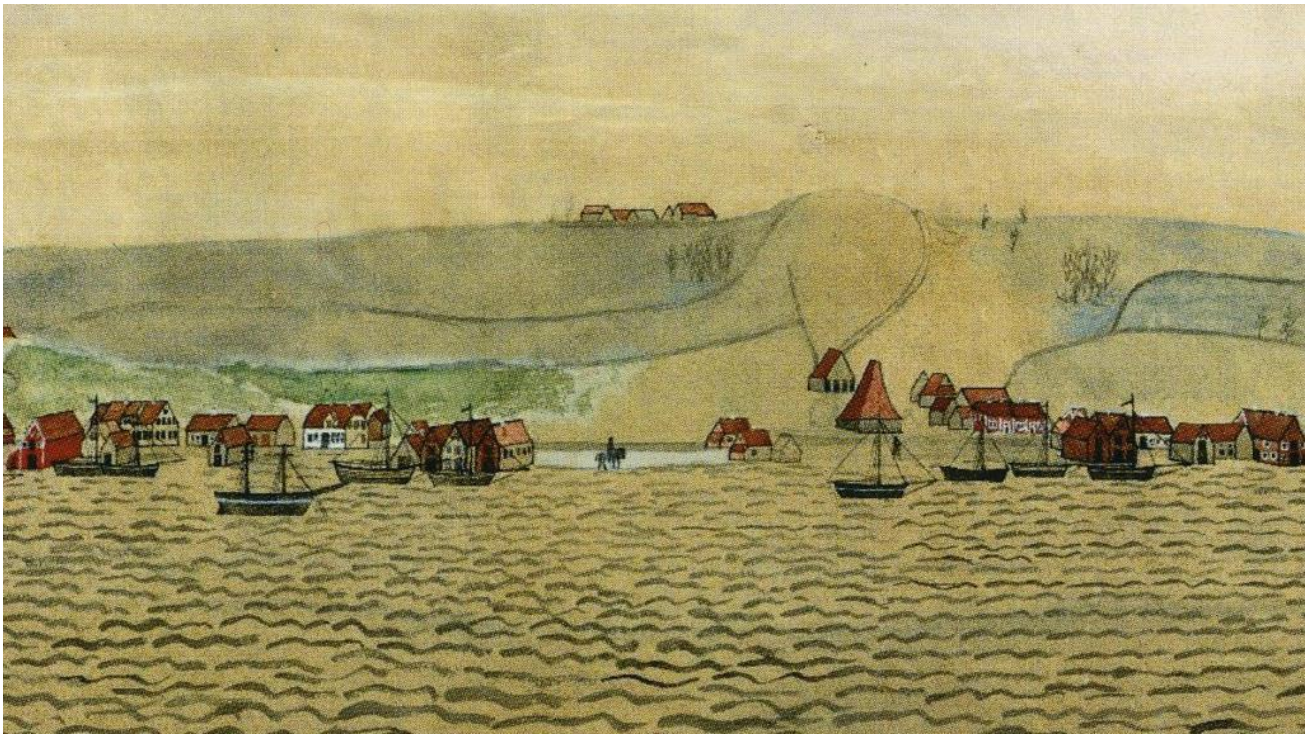
Rundt bunnen av Gandsfjorden lå gårdene Lura, Trones, Stangeland, Austrått og Hana. Gårdsbebyggelsen lå på høydene. Eiendomsteigene strakte seg til fjæra. Gårder med sjølinje hadde en verdifull ressurs. Sjøen var den viktigste veien ut i verden og en sikker matkilde.

Plasser på bredden

Strandstedet Sandnes vokste fram på den smale bredden av land langs fjorden. Bosettingen kan dokumenteres i kildene tilbake til midt på 1600-tallet. De første beboerne var husmenn, også mer betegnende kaldt strandsittere, under Trones og Stangeland. Ved siden av det jordbruket de kunne få ut av de små plassene, livnærte de seg av sjøen – med fiske, båtskyss, frakt og annet forefallende arbeid. Sandnes utviklet seg tidlig til Jærens viktigste uthavn. Lassing og lossing trengte hender.

Våre bykvartal mellom Kirkegata og Flintergata ligger på gammel grunn av gårdene Trones og Stangeland. Skillet mellom dem gikk tvers gjennom kvartalene.

Trones var delt i Øvre Trones og Nedre Trones. Våre kvartaler tilhørte Øvre Trones – i 1688 var det fire husmenn som svarte skyld til Øvre Trones. Gårdsbebyggelsen lå der Trones skole (nye Sandnes barneskole) kom i 1956. Øvre Trones sin del av strandstedet ble kalt Søre Sandnes eller Sørestraen. Det var færre folk her enn på Norestraen, der det var åtte strandsittere som betalte skyld til Nedre Trones. Her var havneforholdene bedre, det kom brygge på Neset og fast fergetrefikk til Hana-sida. Det var på Neset og Norestraen bebyggelsen først tetnet til. Det spredtbygde, landlige preget holdt lenger stand på Sørestraen

Utsnitt av akvarell ca.1850 - Hovedveien ble omlagt til Sandnesstranden i 1847 - Livlig handel langs veien – Gamlaværket, byens første teglverk (1783- 1916) med pyramideformet ovnshus ligger nederst ved Tronesveien som leder opp til tunet på Nedre Trones – Rytteren som rir over lyst felt langs stranden har akkurat passert sjøhusene i området der Sandnes kai etter hvert skulle bli etablert.

Veifaret langs stranda – dvs. Langgata

Selv om sjøen, til godt inn på 1900-tallet var den viktigste kommunikasjonslinjen, spilte veifaret mellom husene langs stranden en sentral rolle for strandstedets utvikling. Fra postvesenet ble etablert midt på 1600-tallet, fulgte postveien fra Stavanger stranda fra Lura til Austrått. Så veifaret mellom husene på Sandnes har lange tradisjoner for offentlig ferdsel. Men da den første kjøreveien i Rogaland skulle bygges sist på 1700-tallet, valgte embetsverket heller å legge den nye postveien over strekningens tyngste bakker på Trones. Det var det franske prinsipp med strake linjer og den korteste vei på kartet som gjaldt. I tillegg gikk den utenom strandstedet og Jærens viktigste uthavn. Hestene strevde med å dra kjerrene opp de bratte bakkene. Den var egentlig håpløst utdatert – nå som kjerrer og hjulgående kjøretøy var i ferd med å utkonkurrere kløv i tidens voksende landeveis varetrafikk.

Sist på 1840-tallet sto en ny og langt mer kjørevennlig postvei ferdig, en vei som på moderne vis fulgte landskapets kurver langs fjordkanten og som gikk innom strandstedet. Med dette ble også Sandnes knyttet til den storstilte utbyggingen av veinett og offentlige kommunikasjoner som preget andre halvdel av 1800-tallet. I 1848 var omleggingen av hovedveien fra Lura til Skeiane gjennom Sandnes fullført. Byen begynte å vokse fram langs den nye hovedferdselsåren i strandkanten. Veien blåste liv i Strandstedet.

Ladested 1860

Midt på 1800-tallet sto landet foran en storstilt økonomisk vekstperiode, noe strandstedet kom til å merke. Dette var tiden for en ny økonomisk politikk – bort fra kongelige privilegiebrev og restriksjoner og for liberalisering av handel og handverk. Tidligere hadde kjøpstadsprivilegiene til Stavanger gitt byen utstrakt handelsmonopol i et vidt område. Fra 1839 til 1866 kom en rekke lover som gjorde etablering av handel- og håndverksbedrifter tilnærmet fri. Den første bevillingen til handel i strandstedet ble gitt i 1847. Det var på Neset. Men lenge ennå var våre kvartaler først og fremst landlige.

Formannskapsloven av 1837 hadde gitt mye lokal selvbestemmelse, Høyland fikk et herredsstyre. Liberaliseringen av næringslivet gav muligheter til nye etableringer. Samtidig førte økt trafikk og byggevirkosomheter ved den nye hovedveien raskt til nye krav fra myndighetene. Strandstedet til Høylands måtte omfattes av den nye bygningsloven av 1845. Noe som igjen brakte spørsmålet om Sandnes som eget ladested (i praksis by), inn på banen. Diskusjonen var heftig. Stavanger var svært imot, man ønsket ikke å få

Langgata sett nordover med Langgata 19 og 21 ca. midt på 1800 tallet. Vi ser Anfinnsen gården og Raugstadgården (i dag hotellet Gamalværket) midt i bildet. Gamle Sandnes by hadde ved en telling i 1875 44 hester. Høyland hadde 597, og mange av disse var nok involvert i kjøreoppdrag for byen. Beregninger gjort i forhold til hesteholdet i New York anslår at for å holde en byhest gående i ett går det med avlinger av havre og høy fra 20 mål jord. Og en hest la fra seg ca. 8 kg. gjødsel i døgnet, pluss urin. Ifølge byhistorikeren Aksel Eggebø var ikke hestlorten noen miljøfare i Sandnes. «Han turka for inn og blei både luktfri og renslig.» Dessuten ble den tatt hånd om og kjørt bort av Ole og Halvar (AE 1991:54).

en ny konkurrent. Deres stråargumentasjon var klar: «*Enhver by må have sitt distrikt. Sandnes haver intet distrikt.*» Sandnes svarte med vi er: «*Porten til Jærens forjettede land.*» Prosessen tok syv år og to søknader. Status som ladested ble formelt godkjent av kongen 14. april 1860. Med ladestedet fulgte bygningslov og krav om byplan – som etter tidens ideal betød kvartaler i en rutenettplan.

Byens første reguleringsplan ble endelig vedtatt i 1862. Det var en vidløftig plan med 218 kvartaler, uten hensyn til terrenget. Planen ble omarbeidet og forenklet i 1873 av lensmann M. A. Grude og N. Grude som grunnlag for planarbeidet til Jærbanen, som åpnet i 1878. Det er denne planen som ligger til grunn for utbyggingen i de aktuelle kvartalene mellom Kirkegata og Flintergata. Men det var den gamle, lange veien langs stranda, Langgata, som ble ryggraden i den nye byplanen.

Gamle plassnavn

Det er ikke så mye man vet om de første strandsitterne. Men til noen av plassene i eller nær våre kvartaler har det festet seg egennavn – Torastykket, Alidastykket, Fiskebekken, Flinterbakken og Hagen. Her kan man, riktig nok bak mange lag og endringer, kanskje finne noen av Sandnes sine eldste hus.

Torastykket

En av plassene i vårt område er trolig Torastykket eller Torahagen. Jon Torsen (1776–1843), som var fra Øvre Trones, giftet seg i 1805 med Tora Pedersdatter (1776–1845) og fikk i 1810 bygsle et jordstykke på Sørestranden. Plassen ble senere i mange år referert til som Torastykket eller Torahagen, så Tora må ha gjort inntrykk. Størsteparten lå på nedsiden (østsiden) av veien gjennom stedet og omfattet det som senere ble Langgata 23 til 29 (EBEL 2020:89). Torastykket vises på Worsøes kart over Søndre Sandnes fra 1818.

Hjørnegården Langgata 27 skal ha en dramatisk historie. Opprinnelig sto huset på motsatt side av Kirkegata og litt ut i gateløpet. Under bybrannen i 1897 ble huset revet av brannmannskapene for å hindre brannen fra å spre seg sørover Langgata. Et inngrep som jo var vellykket. Huset ble midlertidig lagret på Kaien og gjenoppbygd som hjørnegård på sørøstre hjørne av Langgata/Kirkegata. Bak sveitserstilhuset kan det skjule seg et av Sandnes sine eldste hus.

Fiskebekken

Da den pensjonerte sersjanten Ole Mortensen Folkvord (1813–1883) i 1862 fikk skjøte på eiendommen som bl.a. skulle bli Langgata 24, ble det opplyst at dette var den gamle husmannsplassen Fiskebekken. Den lå under Stangeland. Den omfattet da et større område på begge sider av Flintergata fra Storgata til Vågen. Trolig hadde Ole allerede bygd hus i 1862. Han bodde på strandstedet da han døde en datter i 1847. Det opplyses da at han er strandsitter og underoffiser på Sandnes. I så fall kan kjernen i dette huset også være blant Sandnes sine eldste.

Alidastykket

Det opplyses at Alidastykket og Torastykket ligger ved siden av hverandre da Elen Kartevoll kjøpte begge i 1868. Men mest trolig gjelder det naboen mot nord, altså ikke i vårt kvartal. Og hvem Alida er vet vi ikke.

Hagen og Flinterbakken

Både Hagen og Flinterbakken er gamle plassnavn (SS1960:33, 184). Sandnes Kirke ble reist i 1881 på stedet til en tidligere husmannsplass under Skeiane som ble kalt for Hagen. Tomten ble gitt av G. Jonasens arvinger (SS. 1998 s.62). Samtidig heter dette område Flinterbakken. Flere kilder sier Kirken ble reist på Flinterbakken.

Byjordbruket

Ifølge lokalhistorikeren Aksel Eggebø ble den første bebyggelsen som skjøt opp i Krossen på 1870-tallet karakterisert som «langt ute på landet». Mellom Krossen og Torget var det mest bare jordbruk. Bebyggelsen besto av gardshus, lave heimahus, små fjøs, løer og staller. I våre kvartaler var det lenge spor etter slik bebyggelse. By og land har nok grepet mye inn i hverandre til å begynne med.

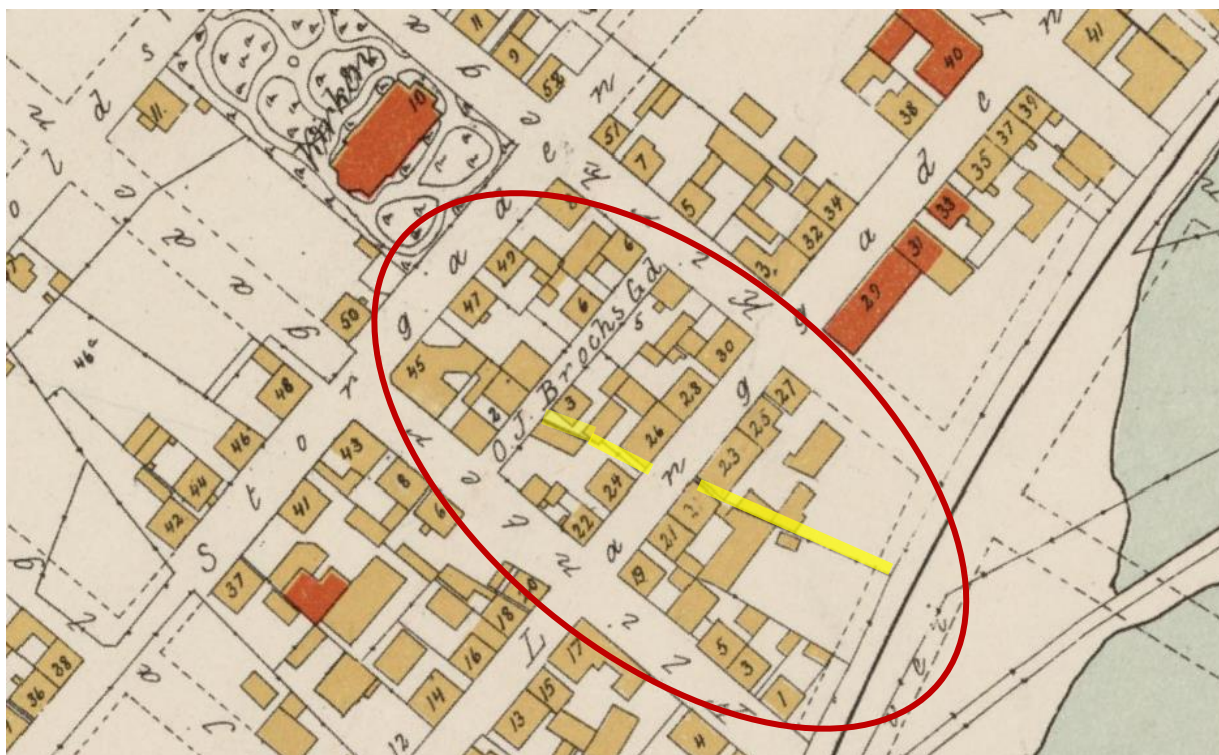
Sandnes eldste kjente kart. Det ble laget i 1818 i forbindelse med en delingsforretning av noen omstridte sjøgrunner i Søndre Sandnes som hørte til Øvre Trones sitt gårdsområde. Kartet strekker seg til grensen mellom Trones og Stangeland i sør og viser deler av arealet i de omtalte kvartaler. Navnene til noen av strandsitterplassene er forsøksvis tegnet inn. Kartet ble laget av kaptein C. H. Worsøe som da var (kart)konduktør i Stavanger Amt. Det er et detaljrikt kart – foruten hus og steingjerder i grensene, er marbakken, pirene og sjøhusene ved marbakken kommet med. ([Mitt kart](#) | [Kartverket.no](#), Sandnes kommune. Gul ring markerer de omtalte kvartalene.

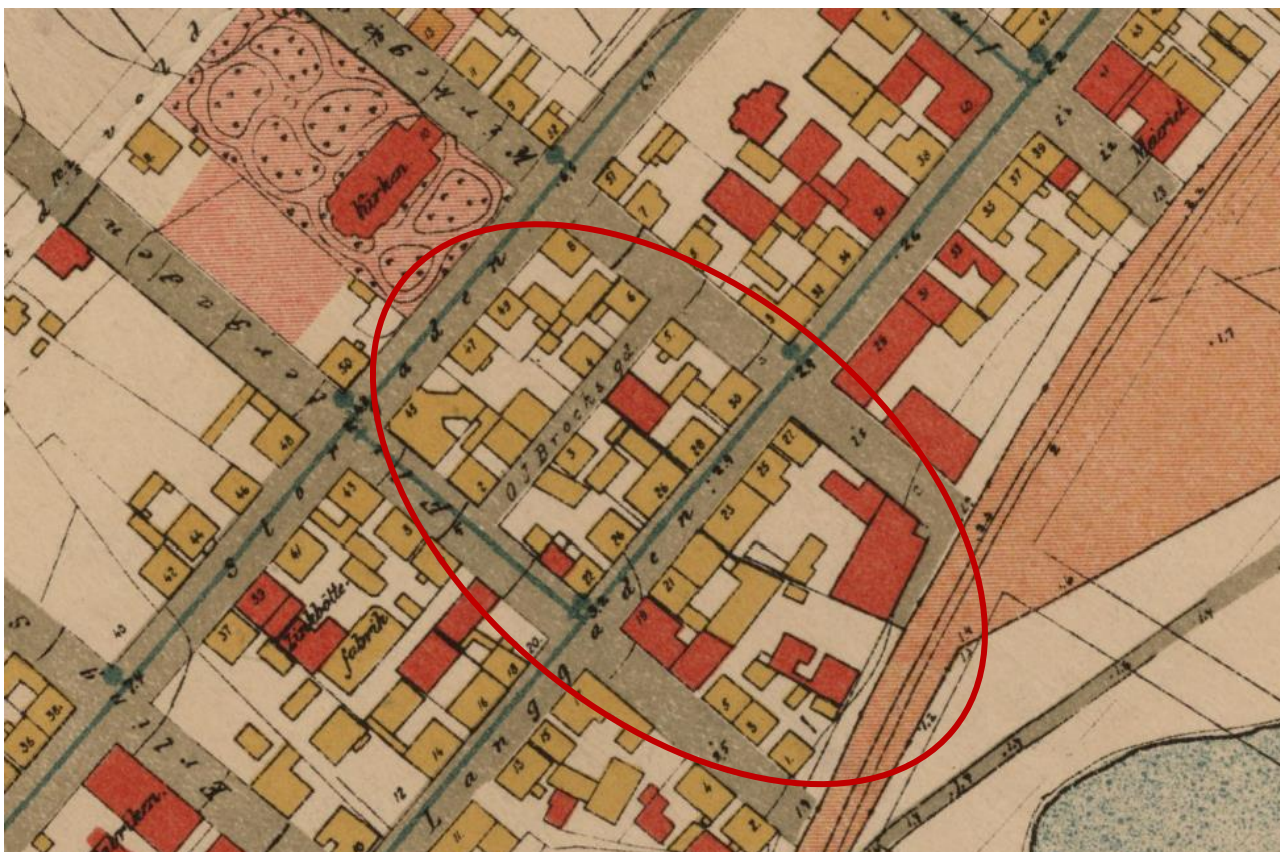
Hovedtrekk fra Worsøes kart fra 1818 med bebyggelsen fra 2020 som underlag.

Utsnitt av kart som viser bebyggelsen i sentrum da jernbanen var ny. Laget av jernbanen som bilag til en Kart-Konduktørforretning 4.juni og 6.september 1879. Ennå var det ledige tomter langs den attraktive hovedveien, men i våre kvartaler begynner gatelinja å bli fylt opp. Mye mangler i infrastrukturen. Navnene på Flinterbakken og Kirkegata har kommet på plass, men de ble ikke opparbeidet og åpnet for allminnelig ferdsel før 1898, samtidig som det ble lagt kloakkør. Det gjaldt også Storgata. Alle gater på langs heter foreløpig Langgata.

I årene 1899–1900 laget Nicolai Solner Krum (1840–1917) det første moderne kartet over ladestedet Sandnes. Bakgrunnen var behovet for å få en pålitelig oppmåling av byens eiendommer, beskrevet og tegnet inn på kart. Skillet mellom Trones og Stangeland er forsøksvis markert gult.

Krums reviderte kart 1913-20. Sentrumskvartalene er så godt som utbygd. På alle Krums kart er murhus markert røde. Også før murtvangen av 1904 hadde bygningsloven strengere restriksjoner for næringsbygg, som innebar krav om murhus. Men de som er i våre kvartaler er bygd etter 1904. De fleste murbygningene i byen var verksteder.

Kart med bebyggelsen og høydekurver fra ca. 1920 basert på Krums reviderte kart datert 1913. Bakgrunn fra 2020. Våre omtalte kvartaler ligger sentralt i 1860-tallets kvartalsby.

Fasadeoppriss

Opprinnelig antatte fasader samt status 1993. Arbeidet ble utført i forbindelse med Sandnes kommune sine registreringer på 1990-tallet i tilknytning til byutviklingsprogrammet Sandnesmodellen/Sandnesløftet. Flere av fasadene har senere blitt rehabilitert og fått tilbake mye av sitt historisk stiluttrykk.

Langgata 22 – Langgata 30

Langgata 27 – Langgata 19

Langgaten 19, Flintergaten 3 og 5

Langgaten 19, Flintergaten 3 og 5

MAGNUS MONSEN

Butikkfasaden.

NYGAARD & ØSTVOLD

Butikkfasaden.

Butikkfasader mot Langgata presentert i heftet til 75-årsjubileet i 1935.

Sandnes kirke fotografert like etter at den ble bygd i 1882. Den ble reist på flinterbakken, på plassen Hagen gitt av Gabriel Jonasens arvinger. Dette er før Ole Jacob Brochs gate og før Kirkegata 8 ble bygd. Det hvite huset med skeivt takløft er Kirkegata 6. Byen var omgitt av grønne marker opp til Trones. (Digitalt museum JÆHS004.241).

Kvartalene fotografert av Widerøe i 1957. (ika-w106666)

Ole Olsen Fuglestad (1847-1937), som fikk skjøte på **Langgata 24** i 1883, var først farger hos haugianeren Ole Nielsen (Ålgård spinneri) i Langgata 11, hvor han hadde gått i lære. I tillegg drev han gårdsbruk med stall og fjøs i bakgården i nr. 24. Dessuten hadde han tilleggsjord som han hadde fått kjøpe av Nielsen på Stangeland. I folketellingen for 1910 har han sluttet hos Ole Nielsen og arbeider som kjører/sjauer.

Det som skulle bli Langgata 17 og 19 var opprinnelig del av et felleseie for fire gamle bruk på Stangeland. I 1862 var tre andelseiere kjøpt ut og gjenværende Ole Sørensen kunne selge eiendommen til sin sønn vognmann Adolf Nygaard. Adolf bygde først hus i det som skulle bli Langgata 19, men i 1889 solgte han dette og flyttet med familien til **Kirkegata 8** hvor han bygde nye hus, som fortsatt står. Stedet ble drevet som et lite gårdsbruk med jordvei opp mot Stangeland. Om det skriver Einar Christoffersen i Sandnes årbok for 2002: «Adolf Nygaard hadde kyr som hver dag ble drevet gjennom Storgata til og fra beite som var et stykke ut i «Loen». Det var også et annen «gårdsbruk» i samme kvartal...». «Der hentet jeg selv melk helt fram til krigen og rasjoneringen» (EC2002:70). Det meste av driftsbygningen i bakgården i Kirkegata 8 sto til 1991, men fortsatt er en fløy igjen ut mot gata, for lenge siden innredet til butikk.

I Folketellingen for 1900 er det 20 stykker i Sandnes totalt som har oppgitt gårdbruker som yrkestittel, men flere enn halvparten av disse i kombinasjon med andre yrker. Adolf Nygaard i Kirkegata 8 er «*kjører og gaardbruger*». Langt mer utbredt enn kyr var selvsagt hest. Stall i bakgården var vanlig. Og flere hadde høns. Baker Askildsen i Flintergata 2 hadde f.eks. 35 høns, han hadde vel god bruk for egg. Hos Ingvald Dahle var det 16 høner.

Eiendomsspekulanter

Gabriel Jonasen, «Lorden på Straen»

Det var private eiendomsspekulanter som sto for oppdeling av byen i byggetomter. Da den nye hovedveien brakte nytt liv i strandstedet sist på 1840-tallet, og ikke minst da ladestedet ble en realitet i 1860, ble tomtene langs den nye postveien om strandstedet attraktive for bosetting og næring. Det nye livet langs veien ga flere muligheter til livsutkomme enn det jordbruk og fiske kunne gi alene.

Gabriel Jonasen (1779-1870) hadde overtatt Skeiane og lensmannstillingen etter sin far i 1818 (Gabriel Schanche Jonasen). Han hadde store interesser i skipsfart og sildesalting og overlot i 1836 gården til sin sønn Jonas Schanche Jonasen for selv å flytte til Stavanger. Her ble han en betydelig forretningsmann med vekt på rederivirksomhet og sildeeksport. I Stavanger gikk han under tilnavnet «Lorden på Straen».

I Sandnes må han også kalles en eiendomsspekulant. Jonasen ble en betydelig jordeier her og kjøpte opp parter av både Stangeland og Trones. Han hadde ansvaret for den første utstykkingen av tomtene i våre kvartaler. Gabriel Jonasen inngikk avtaler om at folk kunne skille ut en tomt og bygge hus. De opprinnelige strandsitterne betalte avgift til eierne på de respektive gårdene. Avtalene som Gabriel Jonasen inngikk med folk, dreide seg mest om bygsling av tomt, ikke salg. Beboere av Torastykket betalte f.eks. bygselavgift til Jonasen helt til Elen Kartevoll fikk kjøpe Torahagen i 1876. Etter Gabriel Jonasens død var det «Gabriel Jonasens arvinger» som folk kom til for å skaffe seg byggetomter. Det var arvingene som i 1880 gav fri kirketomt på Flinterbakken.

Elen Kartevold

Elen Kartevold (1838–1917) må kunne kalles en «andre generasjons spekulant» i Sandnes-sammenheng. Hun var en sterk dame som satte spor etter seg på mange måter. Den første tiden, etter at hun kom som innflytter til Sandnes, bodde hun hos sin søster og mann på Torastykket, trolig i huset som ble flyttet til Langgata 27 etter brannen. Som ugift mor og driftig forretningskvinne må hun ha brutt noen sosiale normer og forventninger. På kort tid greide hun å spare kapital nok til å gjøre en handel med Gabriel Jonasen som gjorde henne til eier av Torastykket og det nærliggende Alidastykket. Hennes «hovedbøl» ble over krysset i Langgata 29, hvor hun etter hvert, og i etapper, bygde en staselig murgård. Hun fikk som eiendomsforvalter og huseier også innvirkninger i vårt kvartal sør for Kirkegata. Hun pusset opp, ombygde, oppdelte og leide ut. I Langgata 23 som hun vel er byggherre for, sørget hun for tre butikklokaler på gateplan som kunne leies ut. Og etter 1897 var hun raskt ute med utbedring av brannskader.

Ellers har nok oppdelingen i byggetomter flere ganger forgått trinnvis og gjennom flere mellommenn. Da den pensjonerte sersjanten Ole Mortensen Folkvord (1813–1883) hadde fått skjøte på Fiskebekken i 1862 ble eiendommen raskt stukket ut og solgt videre. Sønnen Ole Olsen Fuglestad (1847–1937) eide en del jord mellom det som ble Kirkegata og Flintergata. Han hadde dels arvet sin far 1883 når det gjaldt Fiskebekken, og kjøpt jord på Flinterbakken av Jonasens arvinger som han solgte videre.

Malermester Reinert Sanne (1857–1936) kjøpte flere hus som han pusset opp og solgte videre. Det gjaldt blant annet Langgata 19, som han også splittet opp i flere tomter før han solgte, riktignok til familien.

Ole Jacob Brochs gate

De fleste byer har sin Ole Jacob Brochs gate. I Sandnes er det byen eneste bakgate eller økonomigate som har fått hans navn. Ole Jacob Broch (1818–1889) var en kjent og populær vitenskapsmann innen matematikk og fysikk. Han arbeidet som professor ved universitetet i Oslo, gav ut en rekke lærebøker ved siden at han var politiker og satt på Stortinget.

Folk og virksomheter

Noen folk og virksomheter som skapte liv i kvartalene.

Torkel Svendsen Raugstad (1849–1935) – Langgata 21

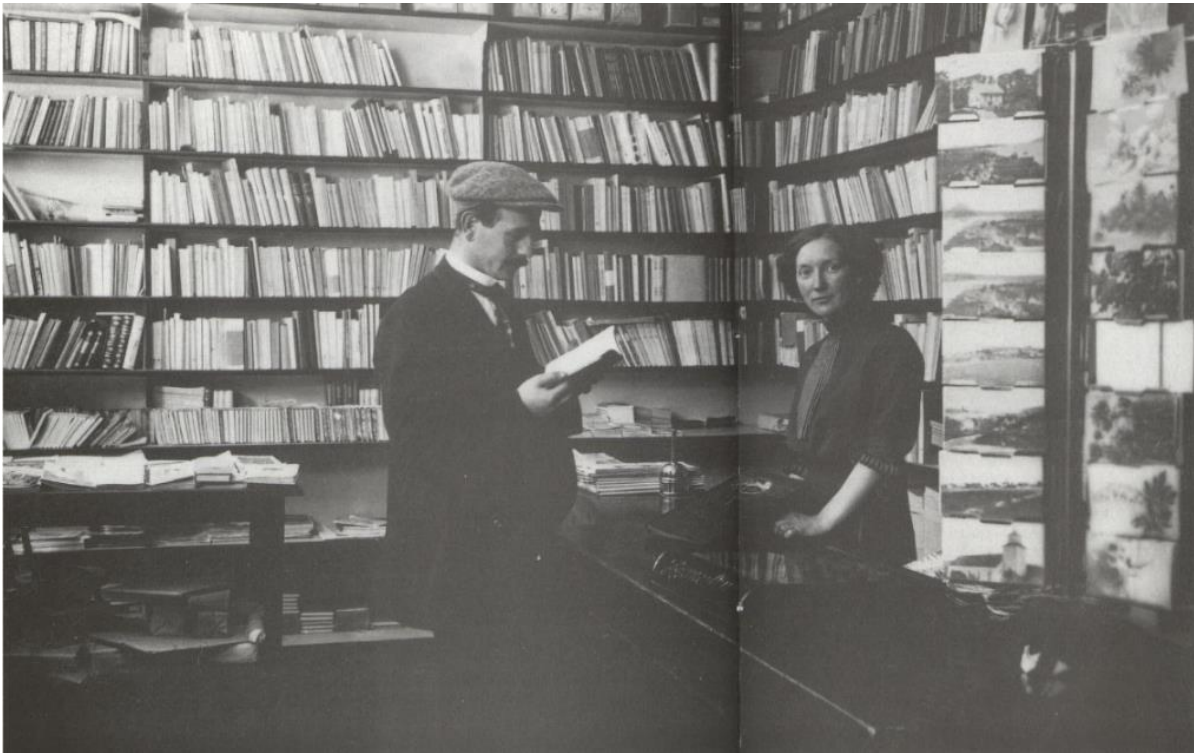
På 1870-tallet er det kjent at smeden Mons Larsen Aase drev smie i Langgata 21. I denne smia var Torkel Svendsen Raugstad (1849–1935) lærling. Aase flyttet fra Sandnes i 1873 og innen 1882 var Raugstad eier av både smia og bygården. Fra hjemgården i Julebygda var han godt vant med smiarbeid og behovet for jordbruksredskaper. Han ble kjent som en meget dyktig plog- og skipssmed og han kunne herde jern. Han fulgte godt med i utviklingen av faget, prøvde seg fram med nye redskapet. Smia i Langgata fikk godt rykte. «Raugstadplogen», som han utviklet, ble landskjent. Og kunnskapen ble spredt, Raugstad hadde mange læregutter, to skilte seg ut: O.G. Kverneland og Kyllingstad, som begge ble sentrale gründere i fortellingen om redskapsindustrien på Jæren. (JLA2016:121)

«Fellesen» – Langgata 23

I 1896 ble et eldre lite hus erstattet med et nytt og større. Eier var Elen Kartevold. I 1910 overtok slakter Paul O. Refvem som eier og investerte mye i sin slakterforretning. Han innledet en lang periode der huset ble knyttet til Sandnes kjøttbransje og slakterinæring. I 1933 kjøpte Rogaland Fellessalg anlegget. Rogaland Fellessalg ble stiftet i 1921 og var en av de nye samvirketiltakene til bøndene i Rogaland. Samvirkebevegelsen hadde en blomstringstid i tida etter første verdenskrig. Og på landsbasis sto samvirkebevegelsen sterkt i Rogaland. Rogaland Fellessalg drev slakteriet til det ble tvungen offentlig slakt på kommunens fellesslakteri i Vågen i 1947. Men de fortsatte med bl.a. pøsemakeri og butikk til 1980. Senere har her vært klesbutikker her.

Magnus Monsen – Langgata 25 og Kirkegata 4

Magnus Monsen (1875–1935) etablerte seg med slakterforretning i Langgata 25 i 1896. Hans far, Martin Monsen hadde drevet som kreaturhandler og slakter i Gjesdalveien. Han kalles også gårdbruker i folketellingene fra 1900, 1910 og 1920. Magnus Monsen drev slakteriet i Langgata til å bli et av de ledende i bransjen. Bakgården ble tidlig fortettet og omfattet etter hvert naboeiendommer. Sønnen Hans Monsen gikk inn i firmaet i 1925 og drev det videre som eneeier fra 1935. Da slaktervirksomheten måtte stille inn og overføres kommuneslakteriet i 1947, ble bedriften modernisert. Det ble bygd ny pølsefabrikk i sidebygningen ut mot Kirkegata. Monsengården og Fellesen er et typisk eksempel på de historisk tette båndene mellom handel, landbruk og industri i Sandnes.

Fra Ingvald Dahles bokhandel i Langgata 28. Bildet er tatt i 1907. Frida Bergmark, som står bak disken, hadde arbeid her i 50 år. Bak henne er stativet med postkort basert på Dahles fotografier..

Arbeid i Svendsens skofabrikk. (Bildekilde Sandnes. 2 : Fra trettiåra til i dag1998.

«Skosvend» (1878–1955) – Langgata 22

I 1885 solgte vognmann Ole O. Fuglestad eiendommen til enken Hanna Kristine Johnsen (1844–1907). Han hadde nettopp kjøpt en del jord på Flinterbakken, og det var selgerne, Jonasens arvinger, som satte salget til enken som betingelse. Her bygde Hanna Kristine bolighus med butikklokaler hvor hun drev melkeforretning. I

1912 solgte hun til sønnen Svend Svendsen «Skosvend» (1878–1955). Han var utdannet skomaker hos Braasten i Sandnes og i København. I 1903 hadde han sammen med Olaus Vagle og P. M. Braasten startet Sandnes nye Skofabrikk. I 1908 begynte han for seg selv med skomakerverksted, antagelig på loftet i Langgata 22. Morens lille melke- og fiskebutikk ble snart skobutikk. I 1918 bygde han ny fire-etasjes fabrikk i tilknytning til det opprinnelige huset. Framgangen de nestes årene var så store at bedriften måtte utvide. I 1930 kjøpte han Bernhard Mikelsens store snekkerfabrikk ved Gjesdalveien og innredet den med moderne utstyr. Den er nå borte, men det opprinnelige anlegget i Langgata er intakt. I den gamle butikken på hjørnet mot Langgata drev familien «frittstående» skobutikk til 2014.

Arne Johannesens bakeri og konditorforretning – Langgata 26

Rundt 1909 overtok baker Arne Johannesen baker Mauritsens hus med pakkhus og stall i Langgata 26. Firmaet Arne Johannesen holdt stand i Langgata 26 i nær 100 år. Virksomheten vokste til en av de største i regionen, med flere bakerier og butikker. Hele tiden var kafeen i Langgata stamkafeen for både folk fra Sandnes og besøkende, et kjent treffsted.

Ingvald Dahle – Langgata 28

Huset ble kjent som fotograf Ingvald Dahles (1869–1922) forretning. Han hadde begynt i Krossen, hvor broren Tønnes hadde en beskjeden bok- og papirhandel og bokbinderi som Ingvald overtok i 1888. Det ble for lite og etter en tid på flyttefot hadde han i 1899 etablert seg i Langgata 28.

Dahle drev allsidig og utvidet virksomheten i bokhandelen med fotografiske artikler, samtidig som han bygde trykkeri og verksted i bakgården, mot Ole Jacob Brochs gate. I 1890-årene begynte han med fotografering, noe som skjøt fart etter 1900. Han reiste rundt i distriktet med apparatet. Mange av bildene ble solgt som postkort. I dag er de en del av en verdifull bildearv fra gamle Sandnes.

Gullsmed Einar Christophersen – Langgata 30

Den som kom til å sette mest preg Langgata 30 var Gullsmeden Einar Christophersen (1899–1939). Han hadde startet virksomheten i Stavanger i 1914, og åpnet etter en tid filial i Sandnes. På 1920-tallet (1921–30, ulike referanser) kjøpte og etablerte han seg i Langgata 30, hvor firmaet fortsatt holder til. Familiefirmaet utviklet seg til å bli en av bransjens største, med egenproduksjonen av både smykker og medaljer, kjent for god håndverksmessig design. I 1965 fikk de, som de første i Norge, Norsk Design Centrums merke for vakker design. Varene ble eksportert til Skandinavia, England, og Amerika. Firmaet har beholdt sin posisjon til våre dager og feiret 100-års jubileum med ny innredning i de gamle lokalene.

TESA – Hotell Sverre

«*Teknisk Samarbeid*», senere kjent som TESA, ble formelt etablert i Sandnes 27 august i 1957 mellom fem store bedrifter med tyngdepunkt i Sandnes. Formålet var å utveksle informasjon om rasjonaliseringsprosesser, bygge kompetanse, samordne innkjøp, utnytte ledig produksjonskapasitet hos hverandre og ikke minst utforske elektronikkens muligheter i produksjonsprosessen – automatisering. TESA-bedriftene utgjorde da, med en omsetning på 550 millioner og 5000 ansatte, en nasjonal industrikjempe.

Så godt som hver dag samlet industritoppene i TESA-gruppen seg til uformelle samtaler over en kaffekopp på Hotel Sverre. Det var et godt miljø som gav grobunn for kunnskapsdeling og innovasjon. Utsagnet fra en av deltakerne reflekterer dette: «*Me hadde det grevligt gøy*» (LGJ 2004:238). TESA AS ble meldt oppløst fra 8/10 2007. Arkivene er overtatt av Jærmuseet.

Alltid siste mo- derne nyheter

i Sølv kaffeserviser, skåler,
vaser og pokaler. Gull ringer,
smykker og nåler.

Stort utvalg.
Billige priser.

*Forlovelsesringer,
alle fasonger.*

E. CHRISTOPHERSEN
Gullsmed Telefon 192

Jubileumskatalogen fra 1935.

J glede og sorg

spis kaker fra

Conditor Arne Johannesen

Telefon 131 a. Sandnes Varer bringes.

Jubileumskatalogen fra 1935.

INGVALD
DAHLE
SANDNES

TELEGRAMADR.: INGVALD DAHLE
TELEFON 54 MED CENTRALBORD

BOKHANDEL
PAPIRHANDEL
FOTOARTIKLER
BOKTRYKKERI
BOKBINDERI
LINJERVERKSTED

SPESIALFORRETNING:
KONTORTRYKKSAKER, PROTOKOLLER

Jubileumskatalogen fra 1935.

VI FØRER OGSÅ
VESKER OG
CLIPS

RIKTIG ANTREKK
-- når sko og veske står i stil

Etter en omfattende rasjonalise-
ring, kan Svend Svendsen, sko-
fabrikk, Sandnes, levere damesko
i samme mote-farger som årets
vesker. Kom innom og se vårt
store utvalg !

VESKER
og de populære
DAMESKOENE
fra Sandnes

Sko-
SALONGEN

H. STORM HANSEN
Verksgt. 6, II etasje. Telf. 30750.

Rogalands Avis, onsdag 4. september 1957

Ingvold Raugstad
JERNVAREFORRETNING

Verktøi, Kjøkkenutstyr, Sportsartikler,
Telter, Fiskeredskaper.

Kvalitetsvarer. Rimelige priser.

Jubileumskatalogen fra 1935.

FRA 1896

da jeg startet min forretning, har min
oppgave hele tiden vært å skaffe mine
kunder det absolutt beste i

KJØTT- OG PØLSEVARER

Den gjennom årene stadig økende
kundekrets og omsetning skulde tyde
på, at det lønner sig å kjøpe i byens
eldste forretning innen branchen, hos

MAGNUS MONSEN

Jubileumskatalogen 1935.

Kvinner i kvartalet

Kvinnene har vært aktive i byens næringsliv fra begynnelsen. Byen gav rom for damer som ville driver næring. Den gav kvinner nye muligheter til å forsørge seg selv. Ikke bare kom det nye typer jobber i fabrikkene, som nærmest ble definert som kvinnejobber, som i ullvareindustrien og hermetikkindustrien, men det dukket også opp småbutikker som var helt styrt av kvinner. For eksempel melkeutsalg som Hanna Johnsen hadde i huset sitt i Langgata 22.

Selv om det er menn som står som formelle eiere på skjøter og avtaler i det som vi kan kalle gründerfirmaer i bykjernen, er de fleste av disse typiske familiebedrifter der hele familien har bidratt. Dessuten ha mange av günderkonene trådt inn i lederroller som enker.

Noen eksempler

Gurina Dahle, enken etter Ingvald Dahle, styrte firmaet med fast hånd i samråd med sine barn fra 1922-1938, før hun overlot roret til de syv barna.

Langgata 19, «Anfinsengården». Byggherren, Hans Nygaard, engasjerte seg i lokalpolitikken og byens bankvesen og ble banksjef i 1917. Han overlot mye av forretningsdriften av steintøymagasinet til svigerinnen Magda Svendsen.

Langgata 22, Svendsens skobutikk. Hanna Kristine Johnsen (1844–1907) som bygde bolighus med lokaler for melkebutikk i 1.etasje. Det var sønnedøtrene til Svend Svendsen (han med fabrikk og butikk) Mona Lorange Svendsen og Sonja Bjorheim overtok butikken i 1958 (Faren påkjørt av toget i Sandnes i 1937) Satset friskt på modernisering og utbygging. Mona fortsatte driften til 2014.

Langgata 24 Olava Fuglestad, datter til farger og senere vognmann/kjører Ole Olsen Fuglestad, hadde i 1898 sadelmakerverksted i uthuset.

Maria Nygaard og Ingeborg Østvold drev dame konfeksjonsforretningen «Nygaard og Østvold» fra 1934 til 1965. De holdt til i Langgata 24 og startet i Olava Fuglestads lokaler. De flyttet i senere til et murhus fra 1953 som lå til Flintergata.

Elen Kartevold (1838–1917) var en sterk dame som satte spor etter seg på mange måter. Som ugift mor og driftig forretningskvinne må hun ha brutt noen sosiale normer og forventninger. Hun var tomtespekulant og eiendomsutvikler. Hun var byggherre, pusset opp, ombygde, oppdelte og leide ut. Sørget også for å gi tomt til metodistkirken i Langgata 31. Dessuten hadde hun som sin bror, Mauritz Kartevold, interesse for skjerping.

Nygaard og Østvolds butikk i Flintergata. Det lave murhuset ligger på eiendom matrikkulert under Langgata 24, men ligger til Flintergata. Det ble bygd av Per Ellingsen i 1953 (JSJ 1965:517) (Bildekilde Hall Næsheim 2022:52). I dag holder «antik&auksjon» til her.

Elen Kartevold. (Bildekilde SS 1960)

Feiring i Langgata med buekorps i front. Slakter Monsens butikk i Langgata 25 ses til venstre. (Digitalt museum JAEHS004.082)

Langgata sørover fra krysset med Kirkegata. Langgata nr 30 er til høyre. Klokka røper urmaker Ivar Skei som holdt til her fram til 1918. Senere overtok gullsmed Ernst Christophersen. Bildet er tatt mellom 1910–1918. (Digitalt museum JAEHS012.413).

Bebyggelsen

Bygningsmiljøet karakteriseres i Langgata av den unge byens tregårder i sveitserstil, mens næringsgründernes verksteder og pakkboder fra murtvangens tid preger bakgårdsmiljøet i Ole Jacob Brochs gate. Noen «nymotens» murgårder i funkis har sneket seg med nederst i Kirkegata, (pølsefabrikken i nr. 4) og til den nye St. Olavsgate fra 1950-tallet. Miljøet som helhet kan oppvise noen av byens få gjenværende åpne bakgårder og smau. Ole Jacob Brochs gate kan karakteriseres som byens eneste bakgate.

Da den landsdekkende loven om murtvang for tettsteder tredde i kraft i 1904 etter brannen i Ålesund samme år, gjaldt den selvsagt for nybygging i våre sentrumskvartaler.

Langgata 19 Anfinsengården

Historistisk forretningsgård i mur fra 1911. Hjørnegård med viktig beliggenhet.

Eiendommen skal ha blitt bebygd i 1882 av John Adolf Nygaard. Han var vognmann og flyttet i 1889 til Kirkegata 8. Malermester Reinert Sanne (1857–1936) overtok i 1892, pusset det opp og solgte videre med fortjeneste. Det gjorde han med flere hus. Men før han solgte hadde han skilt ut Flintergata 3 og 5.

Forretningsmannen Hans Nygård (1867–1931) kjøpe hjørnetomten med bygningene i 1893 og etablerte steintøyforretning her. I 1911 rev han det gamle huset og bygde ny og større bolig og forretningsgård. Hans Nygaard engasjerte seg i lokalpolitikken og byens bankvesen og ble banksjef i 1917. Svigerinnen Magda Svendsen sto for mye av forretningsdriften. Navnet Anfinsengården skriver seg Olaus Anfinsen og familie som ble eier i 1935.

Huset ble satt opp av murmester Johan Sømme og Om. Omundsen. Den er en 2-1/2 etasjes historistisk murgård i pusset tegl, med symmetriske fasader og spiss ark mot Flintergata. Det var i sin tid et moderne hus med innlagt strøm og vann og to baderom. Det er et forseggjort hus med markerte etasjeskiller og takgesimser. Klassisistiske profiler innrammer vindusåpningene. Med unntak for sokkeletasjen og noen vinduer er autenticiteten høy. Som hjørnegård er den svært viktig for bybildet og opplevelsen av handelsbyen fra århundreskiftet. (For flere opplysninger se Berge, Lapin 2020)

Forretningsgård, tidl. pakkbod, Anfinsengården, Langgata 19

Lagerhus fra 1908 som hørte til Anfinsengården i Langgata 19. Ombygd med ny innmat og postmoderne fasade på 1980-tallet. Fronten mot Flintergata fikk helt nytt arrangement av vinduer, men beholdt symmetrien fra den gamle pakkboden. Arkitektkontoret Torsvik og Thesen ved Olav Urstad sto for utformingen.

Bygård, Raugstadgården Langgata 21 – «Gamlaverket»

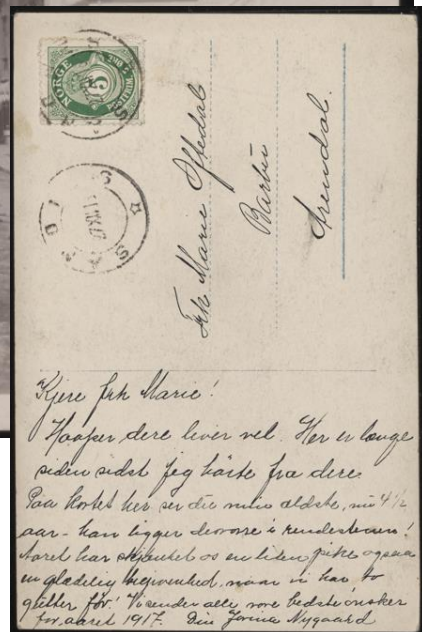
Pilotprosjektet «Sandnesmodellen» fra 1893. Gitt navnet Gamlaverket med henvisning til Sandnes stolte teglindustrihistorie. Med en historisk lenke til historien om Jærens redskapsindustri.

Det er mulig det har stått hus på tomten siden 1850. På 1870-tallet er det kjent at smeden Mons Larsen Aase drev smie her. Her var Torkel Svendsen Raugstad fra Julebygda lærling. Aase flyttet fra Sandnes i 1873 og innen 1882 var Raugstad eier av både smia og bygården. Anlegget i Langgata var stort og strakk seg før ned til jernbanen. Det har mange utbyggingsetapper og bygningslag. Utgangspunktet var et sammensatt og tidstypisk byanlegg fra 1890 og tidlig 1900-tallet. Mot Langgata sto to sammenbygde tregårder med boliger og forretningslokaler, bygd rundt 1890. Utformet i sveitserstil med karakteristiske gavlsider mot gata. Smia lå lenger inn. Mot St. Olavsgate er det tre murhus, stall med uthus og to bolighus, trolig bygd litt etter 1900.

Hele kvartalet ble rundt 1993 rustet opp som del av pilotprosjektet «Sandnesmodellen». Fasadene mot Langgata restaurert og tilbakeført, smia revet og erstattet av nytt hus med tilvarende form. Murhusene satt i stand. Det ble lagt glasstak over bakgården, elementene bundet sammen i ett bygningskompleks, og tatt i bruk som spise- og overnattingsstedet Gamlaverket. Husene mot Langgata brant etter restaureringen, men er igjen ført opp etter samme prinsipp..

Postkort med motiv fra Langgata nordover fra Flintergata. Brolegging av sentrumsgatene med gatestein kom sist på 1920-tallet, først på strekningen Krossen – Langgata 74. Det var fortauene som først fikk fast dekke. De ble belagt med store hardangerheller i perioden 1886–1910.

Postkort fra Langgata nordover fra Flintergata fotografert i 1941.

Bolig/forretningshus, Flintergata 3 og 5.

To små sveitserhus fra 1893, bygd med gavlsida mot gata.

Tomtene ble skilt ut fra Langgata 19 av malermester Reinert Sanne til Rasmus R. Vagle, trolig rundt 1993. Flintergata 3 og 5 ble skilt ut samtidig. Reinert Sanne solgte de to eiendommene til Martin og Rasmus Vagle som var brødre til hans kone som het Sina (EBEL 2020). I nr. 5 drev fru Bergeland servering for faste middagsgjester. Ifølge folketellingen fra 1920 var Anna Cecile Bergeland husmor og drev pensjonatvirksomhet.

Langgata 23 «Fellesen»

Langgata 23 hadde hus i 1861 da det ble holdt branntakst (Berge, Lapin 2020). Det var et ganske lite hus som i 1896 i hovedsak ble erstattet med nytt og større av ny eier Elen Kartevold. Det ble innredet til tre butikker mot gata. Det var også bakbygning og andre uthus. Elen Kartevold hadde eiendommen til utleie. I 1910 overtok slakter Paul O. Refvem og investerte mye i sin slakterforretning. I 1933 kjøpte Rogaland Fellessalg anlegget for å drive videre, til det ble tvungent slakt på kommunens fellesslakteri i Vågen i 1947. Men Rogaland Fellessalg fortsatte med bl.a. pølsemakeri og butikk til 1980. Senere har her vært klesbutikker her.

Tidligere Langgata 25 (Nå adresse Kirkegata 4)

Halvannenetasjes tregård med gavlsiden mot gata. Modernisert eksteriør. Bygd før 1904. I mange år slakterbutikk med slakteri i bakgården.

Eiendommen er trolig bebygd 1866 med et mindre hus. Den første eieren skal ha vært skredder. Han flyttet etter noen år og leide det ut – i 1875 til 29 personer, hvorav 15 er under 20 år gamle. Huset kom på salg på 1890-tallet og naboen, Elen Kartevold, ble eier. Alt i 1896 leier hun ut en slakterforretning i nr. 25 til slaktermester Magnus Monsen som blir eier i 1911. Fra før har han tomter i bakgården. Magnus Monsen hadde lang erfaring i bransjen, faren hans Martin Monsen hadde drevet som slakter og kreaturhandler i Gjesdalveien. Magnus Monsen drev slakteriet til en lønnsom bedrift som fortsatte gjennom flere generasjoner. Da slaktervirksomheten måtte stille inn og overføres kommuneslakteriet i 1947 ble bedriften modernisert, og det ble bygd ny pølsefabrikk i sidebygningen ut mot Kirkegata.

Langgata 25 er en halvannenetasjes tregård med loft og gavlsiden mot gata. Foto av hovedgården mot Langgata fra rundt 1920 viser tradisjonell sveitserstilfasade. Fasaden ble siden modernisert med funkisvinduer og kraftig baldakin over butikkvinduene. Fasaden er i dag delvis tilbakeført til opprinnelig stiluttrykk. Huset hovedform er intakt. Huset viderefører eldre form og bebyggelsesstruktur og inngår i en helhetlig bygningsrekke i kvartalet mellom Flintergata og Kirkegata. Firmaets eiendom omfattet etter hvert tre større bygg mellom Langgata og Kirkegata, butikk og kontor, lagerbygning og fabrikk bygning. Kirkegata 4–Langgata 25 utgjør et miljø som forteller om de tette båndene mellom handel, landbruket og industrivirksomheter som preger byens etableringsfase. Anlegget er viktig for opplevelse og kunnskap om det gamle sentrums historie.

Langgata 27

Huset som reddet resten av Langgata fra brannen i 1897. Revet for å stoppe brannen og gjenoppbygd som hjørnegård på motsatt side av Kirkegata.

Dette er i dag en mindre tregård på det sørøstre hjørnet av Langgata/Kirkegata. Før brannen i 1897 sto huset på motsatt side av Kirkegata. Der ble det revet i 1897 av brannmannskapene for å hindre brannen fra å spre seg sørover Langgata. Et inngrep som var vellykket. Huset ble midlertidig lagret på kaien og gjenoppbygd som hjørnegård på sørøstre hjørne av Langgata/Kirkegata. Det hørte opprinnelig med til den eldste bebyggelse i strandstedet, trolig et lite bygslet bruk kalt Torastykket. Det er trolig med på Worsøes kart over Søndre Sandnes fra 1818. I 1876 var det blitt kjøpt av Elen Kartevold som leide det ut, noe hun fortsatte med etter at hun fikk gjenreist.

Det er et lite halvannenetasjes hus med gavlsiden mot Langgata. Fra langt tilbake har det vært brukt som bolig og forretning. I mange år var det her en elsket snopbutikk. Butikketasjen er senere blitt modernisert med baldakin og vinduene i overetasjen er forenklet, Fasaden er i dag delvis tilbakeført til opprinnelig stiluttrykk.

Nygaard & Østvold

Modetorretning.

Telefon 44, Sandnes.

Alltid siste nytt i

Hatter, Skjerf, Hansker, Strømper, Korsetter,
Brystholdere, Korsetletter, Hofteholdere,
Nattkjoler, Pyjamas, Underkjoler, Benklær.

ROGALAND FELLESSALG

Langgaten 23.

Eksportslakteri

KJØTTBUTIKK, PØLSEMAGERI, RØKERI
OG SALTERI

Salg av kjøtt

EN GROSS EN DETAIL

Konkurrerende priser.

Fjorårets omsetning ca. 14000 dyr.

Lærvarer
Sæpepulver

billigst hos

ERLING NYGAARD & CO.
Langgaten 19.

164

Jubileumskatalog 1935.

Nyt avholdshotel i Sandnes.

Et konsortium av godtemplars har indkjøpt fotograf Wiigs eiendom og skal omdanne den til et 1ste klasses avholdshotel. Hotellet faar navn av »Hotel Sverre». Til styre er valgt kjøbmand Kristoffer S. Vestly, maler Andreas Aase og kjøbmand Kristian L. Wathne. Varamænd L. L. Kyllingstad, Eilert Olsen og Ingvald Raugstad.

Rogaland (Stavanger: 1907-1919), mandag 1. oktober 1917.

Skotøi

i moderne faconer og
elegante utførelser nylig
akonmmet.

Svend Svendsen

1ste Mai, lørdag 19. desember 1925

Bynytt.

Bokhandler Dahle er gått igang med et nybygg på sin eiendom i Ole Jacob Brochs gate. Det blir tre garasjer i første etasje. — Ovenpå blir det lagerrum og sadelmakerverksted.

Baker Johannesen har innstallert ny elektrisk ovn i bakeriet sitt. Innstallasjonen er utført av elektriker Paulsen, Stavanger.

Sandnes og Jærens Avis, tirsdag 30. august 1932.

Sandnes.

Kvinnernes diskusjonsforening har medlemsmøte tirsdag den 9de nov. kl. 1/2 9 på hotell »Sverre». Fru Godal innleder emnet: »Minsket forbruk i praksis».

Stavanger Aftenblad, fredag 6. februar 1920

Huset inngår i en helhetlig bygningsrekke i kvartalet mellom Flintergata og Kirkegata, som sett sammen med kvartalet lenger nord, synliggjør endringen i byplan og byggeskikk etter brannen i 1897. Husets egen historie fra branndagene forsterker det historiske innholdet. Det er et viktig hus for kunnskap om og opplevelses av gamle Sandnes sin historie.

Langgata 22 «S. Svendsens skobutikk»

Skobutikk med egen fabrikk. Hjørnegård fra 1880-tallet mot Langgata, sammenbygd med fabrikk fra 1918.

I 1885 skilte vognmann Ole O. Fuglestad ut en eiendom ved Langgata på Flinterbakken til enken Hanna Kristine Johnsen (1844–1907). Her bygde hun bolighus med butikklokaler hvor hun kunne livnære seg ved å melkeforretning. I 1912 solgte hun til sønnen Svend Svendsen «Skosvend» (1878–1955) som var utdannet skomaker.

Den gamle tregården på hjørnet i krysset Langgata og Flintergata er et 2-1/2 etasjes trehus med gavlen mot Langgata. Et etter hvert sterkt forenklet eksteriør er nå blitt tilbakeført med sveitserstilfasader. Skofabrikken fra 1918 er en fire etasjes murbygning med relativ liten grunnflate og markant valmet takform. Den er godt synlig i bylandskapet. Hjørnegården og fabrikken utgjør et særpreget og karakteristisk miljø i Langgata. De dokumenterer den karakteristiske blandingen av bolig, forretning og håndverk som beveger seg mot industri som er så typisk for Sandnes. Anlegget er lesbart og viktig for kunnskap og opplevelse av den gamle byens sammensatte næringshistorie.

Langgata 24. Fiskebekken?

Sveitserhus med gavlsida mot Langgata. Kanskje et av de eldste i kvartalet. Forbindelse til husmannsplassen Fiskebekken?

Da den pensjonerte sersjanten Ole Mortensen Folkvord (1813–1883) i 1862 fikk skjøte på eiendommen, som bl.a. skulle bli Langgata 24, ble det opplyst at dette var den gamle husmannsplassen Fiskebekken under Stangeland. Den omfattet da et større område på begge sider av Flintergata fra Storgata til Vågen. Trolig hadde Ole allerede bygd hus i 1862, for han bodde på strandstedet da han døpte en datter i 1847. Det opplyses da at han er strandsitter og underoffiser på Sandnes. I så fall kan kjernen i dette huset være et av Sandes sine eldste. I bakgården var det lenge stall og fjøs. I årene etter 1862 ble resten av eiendommen oppdelt i tomter og solgt.

Neste generasjon, Ole Olsen Fuglestad (1847-1937), som fikk skjøte på Langgata 24 i 1883, var først farger hos Ole Nielsen (Ålgård-Nielsen) i Langgata 11, hvor han hadde gått i lære. I tillegg drev han gårdsbruk med stall og fjøs i uthuset i bakgården i nr. 24. Nielsen hjalp til her også ved å selge ham tilleggsjord på Stangeland. På sine eldre dager gikk Ole Fuglestad over til kjøreforretning. Han kjørte bl.a. kull til spinneriet på Ålgård fra Anfinsens kullbrygge på Norestraen. Datteren Olava Fuglestad hadde i 1898 sadelsmakerverksted i uthuset. Uthuset har også vært blikkenslagerverksted. I 1951 ble butikken ominnredet til frukt og grønnsakshandel, og det ble bygd et stort murbygg mot Flintergata Ole Jacobs Brochs gate.

Huset som står her, er en vanlig sandneskasse i sveitserstil med gavlsida mot gata. Det er på halvannen etasje med loft. Det ble modernisert i 1951, men fasaden er nå i sin helhet tilbakeført til sveitserstil. Driftsbygningen i bakgården sto til 1980-tallet.

Det er mye byhistorie knyttet til Langgata 24. Huset er knyttet til eldre bystruktur. Det ligger i et parti av Langgata med mange eldre hus. Sett sammen med kvartalet lenger nord, er de med å synliggjøre endringen i byplan og byggeskikk etter brannen i 1897.

Bygård, Langgata 26. Arne Johannesens bakeri og konditorforretning

Tregård med lange tradisjoner som bakeriutslag og kafe. Trolig bygd 1877.

Ifølge en branntakst fra 1877 sto det hus her da. Handelsmann og slakter Enok Larsen Stangeland betalte Jonas Gabrielsens arvinger for tomten i 1888, mest trolig var han byggherren i 1877. Det var en tradisjonell bygård med forretninger i første etasje og bolig for eieren i andre. I 1886 bygde Enok Larsen på en vinkel inn

mot gårdsrommet som han innredet til hermetikkfabrikk, mest kjøtthermetikk men også fiskehermetikk. Det meste ble solgt som skipsproviant. Stangeland fikk sølvmedalje for gode varer i Trondhjem i 1887. I 1898 solgte han eiendommen og flyttet hjem til farsgården. År 1900 overtok baker Arnt Bernhard Mauritsen eiendommen og innledet en tradisjon for bakeri og konditori i huset som fortsatt gjelder. Rundt 1909 overtok baker Arne Johannesen eiendommen med pakkhus og stall. Firmaet Arne Johannesen holdt stand i Langgata 26 i nær 100 år. Virksomheten vokste til en av de største i regionen, med flere bakerier og butikker. Hele tiden var kafeen i Langgata stamkafeen for både sandesbuere og besøkende, et kjent treffsted.

Langgata 28. Ingvald Dahle

Jonas Ellingsen Haaland fikk kjøpte en liten tomt på Flinterbakken i 1878 som senere fikk adr. Langgata 28. Her bygd han et lite beskjedent hus. Huset skiftet de følgende år mellom flere eiere.

Langgata 28 er først og fremst kjent som fotograf Ingvald Dahles (1869–1922) forretning. Dahle startet virksomheten i Krossen, hvor broren Tønnes hadde en beskjeden bok- og papirhandel og bokbinderi som Ingvald overtok i 1888. Den ble fort for liten, og etter en tid på flyttefot hadde han i 1899 etablert seg i Langgata 28. Dahle drev allsidig og utvidet virksomheten i bokhandelen med fotografiske artikler, samtidig som han bygde trykkeri og verksted i bakgården, mot Ole Jacob Brochs gate. I 1890-årene begynte han med fotografering, noe som skjøt fart etter 1900. Han reiste rundt i distriktet med apparatet. Mange av bildene ble solgt som postkort. De er i dag del av verdifull bildearv fra gamle Sandnes og Jæren.

I 1972 ble Dahle del av kjeden Sentral Bokhandel, fra 1989 under navnet Dahle Libris. Firmaet Ingvald Dahle opphørte i 2007. Butikken i Langgata ble drevet videre av Bokhandlerkjeden Notabene ut 2012. Da var det slutt med for en 119 år lang tradisjon med bokhandel i Langgata 28.

Bygningsmiljøet vokste utover 1900-tallet i takt med ekspansjonen i virksomheten til et sammensatt bygningskompleks fra Langgata inn i Ole Jacob Brochs gate. Tregården mot Langgata startet som et toetasjes hus med valmtak. 1980-tallet kom baldakin over butikkvinduene og taket ble løftet med en bred pultark, slik at huset framstår som tre etasjer mot Langgata. Modernisering i gatefasaden er siden gitt et renere sveitserstilpreg. Endringene har redusert egenverdien, men huset glir inn i det historiske bybildet og har en verdi som del av miljøet.

Tidlig på 1960-tallet var Dahle blant de første bokhandlerne som innførte selvbetjeningsprinsippet, med hyller der folk kunne bla i bøkene, i butikken.

I Ole Jacob Brochs gate la Dahle etter hvert beslag på flere eiendommer, bygd ut i etapper mellom 1920 og 1950. Her kom pakkbod, trykkeri og verksted, og eiendommene ble slått sammen med Langgata 28. Sett i sammenheng er Langgata 28 en av relativt få intakte bygårdsanlegg med tilhørende næringsbygg. Det har stor kunnskapsverdi mht. hvordan den gamle bygningsmassen var organisert. Med tanke på den lange tiden Dahle var virksom er anlegget en del av Sandnes sin historiske identitet.

Langgata 30 «Christophersens gullsmedforretning»

Ombygd tregård med lange gullsmedtradisjoner. Gullsmedfabrikk fra 1957.

Det skal ha vært skomaker Peder Lunde som først slo seg til i det som skulle bli hjørnegården Langgata 30. Det var i 1876. I 1895/96 oppgraderte han virksomheten til Sandnes Skotøylfabrik ved å utvide verkstedet som var i husets første etasje. Men alt i 1901/1902 måtte han gi opp driften og reiste deretter til Amerika. En tid satte urmaker Ivar Skei preg på huset med sin fine klokke ut i Langgata, det var fram til 1918.

Den som kom til å sette mest preg på Langgata 30 var gullsmeden Einar Christophersen (1899–1939). Han hadde startet virksomheten i Stavanger i 1914, og åpnet etter en tid filial i Sandnes. Mellom 1921–1930 kjøpte og etablerte han seg i Langgata 30. Her holder firmaet fortsatt til. Familiefirmaet utviklet seg til å bli en av bransjens største, med egenproduksjonen av både smykker og medaljer, kjent for god håndverksmessig design. I 1965 fikk de, som første i Norge, Norsk Design Centrums merke for vakker design. Varene ble eksportert til Skandinavia, England, og Amerika. Firmaet har beholdt sin posisjon til våre dager og feiret 100-års jubileum med ny innredning i de gamle lokalene i 2014.

Den opprinnelige hovedgården til Langgata var en 2-1/2 etasjes saltaksbygning med gavlen mot Kirkegata. Stilpreget var sveitserstil, som i funkisperioden var blitt forenklet. Rundt 1990 ble huset påbygd til to fulle etasjer med helvalmet tak, og tilført detaljer i tilnærmet sveitserstil. Huset har mindre interesse i seg selv, men tilknyttingen til en Sandnesbedrift med lang kontinuitet i både utsalg og fabrikkvirksomhet i Langgata-miljøet, forteller karakteristisk Sandneshistorie og har kulturhistorisk verdi.

I 1957 bygde firmaet en stor gullvarefabrikk i Ole Jacobs Brochs gate 5, i tilknytting Langgata 30. En stor betonggård på 4 etasjer pluss inntrukken toppetasje. Kortsiden mot Ole Jacob Brochs gate har karakter av pakkbod med åpninger for lasteporten i alle etasjer. Fasaden mot Kirkegata karakteriseres av sammenhengende vindusbånd mellom flisbelagt veggeliv. Huset er en forseggjort og tidstypisk modernistisk forretningsgård i fra tidlig etterkrigstid. Fliskledningen er erstattet av nyere plater og butikketasjen er forenklet, ellers har huset bevart mye av opprinnelig preg og det er lett å lese tilknyttingen til epoken. Inngår også i idet særpregede økonomigatemiljøet i Ole Jakob Brochs gate sammen med de store pakkbodene til Langgata 28. Miljøet dokumenterer byens næringshistorie med vekt på tidlig etterkrigstid.

Skråfoto 2022 Sandnes kommune – Kvartalets utstrekning vist med gul farge

Langgaten sørøver fra Kirkegt. I dette kvartalet hadde mange håndverkere sin virksomhet: gullsmed, boktrykker, bokbinder, baker, seilmaker, skomaker, urmaker, hattemaker, skredder, barber mm. I huset til venstre solgte de god seig gammeldags knekk. nam nam.

«Fra «Sandnes 1924, Ludvig I. Ludvigsens fotografier»:

«Fra «Sandnes 1924, Ludvig I. Ludvigsens fotografier»:

I huset bak hotellet til høyre bodde «PERSEN» – Theodor Stangeland. Han hadde fjøs med 15–20 kyr ned mot O. J. Brochsgt. Døtrene Marie og Ingrid solgte melk i underetasjen. Persen var en koselig gubbe som lot ongene i gada få være med i fjøset, og vi fikk også 70 øre uken på deling for å «gå med kydene» gjennom Storgaten til beitemarkene i Skogs.

«Fra «Sandnes 1924, Ludvig I. Ludvigsens fotografier»:

Flintergaten mot øst. Det gamle Hotell Sverre var opprinnelig bygget av den kjente portrettfotograf WIIG. Her hadde han sitt kjente atelier i mange år. Elektriker Haukland begynte sin installasjonsforretning i hjørnehuset til høyre.

«Fra «Sandnes 1924, Ludvig I. Ludvigsens fotografier»:

«Fra «Sandnes 1924, Ludvig I. Ludvigsens fotografier»:

Kirkegaten mot øst fra Storgaten. Bak huset
til høyre hadde Adolf Nveærri ein kjente
estall.

39

SANDNES. Storgaten.

114
Eneret Ingvald Dahle, Sandnes.

Postkort fra en stille Storgate i mellomkrigstid. (Nasjonalbibliotekets bildearkiv)

Langgata 23. Trolig fotografert 1910–1920. Slakterbutikken til Paul Refvem. Sener Rogaland Fellessagl «Fellesen». Kurant fra 1981. (Digitalt museum _JÆHS012.187)

(Bildekilde Næsheim 2022:22) Fellessalget overtok REfvems butikk i fil venstre for Fellessen» er nestoren i Slakermiljøet i Langgata Magnus Monsen som startet opp i 1896.

Kirkegata 2 Sandnes Trygdekasse

Stor fireetasjes forretningsgård bygd som Sandnes Trygdekasse i 1953.

Huset har en enkel pusset fasade med modernistisk preg. Enkeltstående hele vinduer og vannbrett av skifer i overetasjer. Sammenhengende butikkvinduer i første etasje. Sokkel med teglsteinsfliser. Brutt hjørne. Gården har en enkelt og tidstypisk, modernistisk arkitektur, men noen detaljendringer i første etasje. Påbygd tilbaketrukket toppetasje rundt 2000.

Dette er en av de første gårdene som ble bygd etter intensjonene til Sverre Pedersens byplan for Sandnes etter krigen. En plan som forutsatte videre utbygning av bykvartalene med 3 - 4-etajses carrébebyggelse. Den utgjør sammen med Kirkegata 1, 4 og Langgata 29 et tidsenhetlig, moderne miljø med store forretningsgårder bygd etter de nye byplanene fra tidlig etterkrigstid.

Bygård i Ole Jacob Brochs gate 2

Bygård med bakeriutsalg, tilknyttet bakeri i bakgården, bygd ca. 1890. Tregård med gavlsiden mot gata og halvvalmet sveitserstak.

Eierfamilien ved folketellingen i 1900 var bakemester Halvor Askildsen (1844) og kona Gurine (1844). De bor her med en barneflokk på 6, men en sønn som er sjømann i London og en annen på farmararbeide i Amerika. Bakeriet lå i egen bygning i bakgården. Av jordbruksrelaterte ting opplyses det at her er en ung hest, 35 høns og en tohjulet arbeidskjerre. Det dyrkes 2 mål havre, fem mål poteter og man har et halvt mål til diverse grønnsaker. Askildsen leier dessuten ut kvistetasjen til familien Torgersen på fem. Eierfamilien bor i 1900 i 1. etasje, hvor det også skal ha vært bakeutsalg. I 1920 er det en barberer Evert Wilhelm Evertsen som sammen med sin sønn Magnus driver barberer- og frisørsalong i huset.

Bygård i Ole Jacob Brochs gate 6

Lite halvannen etasjes bolighus fra slutten av 1800-tallet.

Bolighus bygget på slutten av 1800-tallet. Hus med samme grunnform vises på Krums kart fra 1900. Huset vises ikke på foto av Flinterbakken med den nyoppførte kirke først på 1880-tallet. Det er ikke kjent annet formål med huset enn bolig. Det har hørt hage til, men det var neppe småbruk. Det er et relativt lite halvannenetasjes trehus med fornyet og forenklet eksteriør slik at det gir et litt pregløst inntrykk. Ligger i Ole Jacob Brochs gate uten sammenheng av historisk eller visuell interesse til annen eldre bebyggelse. Har neppe verneverdi i seg selv, men verdien bør utredes som del av bakgårdsmiljøet i Ole Jakob Brochs gate.

Kirkegata 4, Monsens pølsefabrikk.

Stor treetasjes forretningsgård i modernistisk stil, trolig fra 1958. Del av større slakterianlegg i tilknytning til Langgata 25.

I 1958 moderniserte slakter Hans Monsen slakterianlegget knyttet til Langgata 25. Det er rimelig at dette huset ble bygd da. På 1960-tallet omfattet anlegget butikk med kontor, lagerbygning og pølsefabrikk. Siden Sandnes i 1947 fikk offentlig slaktehus i Vågsgate foregikk slaktingen der, med videre bearbeiding her. Det er en stor treetasjes murgård med pusset fasade og sammenhengende vindusbånd i 2 og 3 etasje. Det har en fin smijernsport funksstil. En enkel bygård som har beholdt tidspreget godt. Kirkegata 4–Langgata 25 utgjør et miljø som forteller om de tette båndene mellom handel og industrivirksomheter med røtter i byens etableringsfase og om kontinuerlig utvikling gjennom mye av 1900-tallet. Arkitektonisk utgjør Kirkegata 4, sammen med Kirkegata 1, 2 og Langgata 29 et tidsenhetlig, moderne miljø med store forretningsgårder bygd etter intensjonene til nye byplaner fra etterkrigstid.

Bolig- og forretningshus, Kirkegata 6.

Liten tregård fra slutten av 1800-tallet. Var bolighus med butikk og verksted i kjeller. Forenklet eksteriør.

Bygget på slutten av 1800-tallet. Hus med samme grunnform vises på Krums kart fra 1900, men ikke i 1875. Det har vært et hus med flere leiligheter, med utsalgslokale og verksted i kjeller. Et relativt lite halvannenetasjes trehus med to stuer mot gata. Foto av Flinterbakken med den nyoppførte kirke først på 1880-tallet viser at takløftet var kommet da. Tross detaljendringene framstår huset i gatebildet med opprinnelig hovedform.

Det utgjør et miljø, som sammen med den verneverdige Kirkegata 8, dokumenterer den første bebyggelsen i en av de første sidegatene til Langgata. Har høy miljøverdi.

Kirkegata 8

Heimahus og uthus som hørte til et lite gardstun for byjordbruk og vognmannsbedrift fra 1889.

Adolf Nygård overtok et felleseie som flere Stangelandbruk hadde nede ved fjorden, ved det som skulle bli Langgata 17 og 19. Her slo han seg ned og bygde i 1882 det første huset på nr. 19. I 1889 solgte han dette og flyttet med familien til Kirkegata 8 hvor han bygde nye hus. Bolighuset ble hjørnegård til Kirkeveien og Storgata. Tunet ble rammet inn av en driftsbygning i vinkel i bakgården. Bruket hadde jordvei opp mot Stangeland. Folketellingen for 1900 opplyser at det ble dyrket 2 mål havre og 2 mål poteter. Nygaard hadde 2 hester, 2 valaker og 8 høner. Det hørte med 4 arbeidsvogner med fire hjul.

Boligshuet er et lite senempirehus på halvannen etasje med symmetrisk fasade, og inngang midt på langsiden mot Kirkegata. Huset er rehabilitert med tilbakeført fasade med parstilte vinduer. Selv om det er fra samme epoke, skiller huset seg ut fra den mer vanlige bybebyggelsen med sandneskasser i sveitserstil som preger trebyen. Det dokumenterer hvor rotfestet den klassisistiske byggestilen var på gårdsbruk i Høyland. Ved registreringen i 1983 sto huset i en lukket gårds plass med en vinklebygd driftsbygning og gjerder mot gatene. Kun deler av driftsbygningen står i dag. "Byjordbruken" representerer en spesiell type gardsdrift som var ganske vanlig før, men ingen anlegg er i dag bevart i sin helhet. Selv om tunet er noe redusert, har det høy kunnskapsverdi om en fase og nisje i den unge byens utvikling. De oppleves som et historisk ankerfeste i gatebildet.

Storgata 47, Hotell Sverre

Et enkelt modernistisk hotell som i 1962 erstattet et gammelt trehotell. TESA-gruppens gilde møtested i etterkrigstidens Sandnes.

Avisen Stavangeren skriver om det første trehotellet 8 august 1918 at «Sandnes har længe maattet savne et førsteklasses hotell og det har naturligvis været følt som et savn – ikke mindst for de tilreisende forretningsfolk, som har maattet oppholde sig der natten over. Nu er imidlertid dette savn avhjulpet, ...» Hotellet hadde åpnet dagen før med festmiddag. Det gjør et tiltalende og velordnet inntrykk. I første etasje er det innredet et stort kafelokale med «særskilte røke- og damerum. Her er ogsaa, som i de andre etager, indrettet toiletter med vandclosetter og andre fuldt ut moderne bekvemmeligheter. Indredningen er holdt i mørk ek med stoppede skindsofaer og parketgulver. Kjøkkenet, saavel for kaféen som hotellet, er plaserret i kjelleretagen med elevatorforbindelse til 2den etage. Kjøkkenet er helt moderne med alleslags elektriske apparater tiol kogning og tilberedning av maten.»

Aktieselskabet Hotell Sverre ble dannet i 1917 og hotellet åpnet i fotograf Wiigs ominnredete herskapshus i Storgata i 1918. Et hotell hadde lenge vært et savn, man trengte både en møteplass og et sted å ta imot gjester – ikke minst forretningsforbindelser. Ildsjelene var tilknyttet godtemplarbevegelsen og navnet på avholdshotellet ble Hotel Sverre, som viser slektskapet med IOGT-losjen Sverre Sigurdson, Sandnes viktigste og eldste losje.

I etterkrigstidas Sandnes ble det fort klart at kapasiteten til hotellet var for liten og at hotellet måtte utvide. Etter en lang planleggingsfase sto første trinn, «høyblokken», ferdig i 1962. Et par år senere kom den lavere restaurantfløyen, på hjørnet der det gamle hotellet hadde stått. Arkitekt var Knut K, Grødeland. Inndelingen av fasaden med horisontale vindusbånd og vertikale lisener gir den høye bygningen et lett preg, typisk for etterkrigstidens modernisme i Sandnes. Da høyblokka ble bygd gjaldt en byplan som forutsatte videre utbygning av bykvartalene med 4-etajses carrébebyggelse. Den nakne gavlen mot nord er tilpasset denne. Hotell Sverre gir et i hovedsak autentisk inntrykk og kan stå som en fin representant for det moderne Sandnes, tidens planer og byens vekst i tidlig etterkrigstid. Den er et kjent referansepunkt i byen og har stor identitetsverdi.

Den flotte hjørnegården som Hotel Sverre overtok i 1917 ble bygd i 1893 av fotograf Henrik Wiig (1870-1930) som atelier og privatbolig. Etter salget drev firmaet videre i Langgata 66. Wiig var en dyktig fotograf som satset stort. Han hadde atelierer og utsalg flere steder i Rogaland. I driften hadde han hjelp av to fotointeresserte søstre, i atelieret i Sandnes var Pauline. (Jubileumskatalogen)

Hotell Sverre anno 2024 sett fra hjørnet Storgata Flintergata. Det gamle heimahuset, Kirkegata 8, fra 1889 markerer kvartalets hjørne mot nord.

Området fotografert av Widerøe i 1935, sett fra hjørnet Langgata Flintergate mot nordvest. (ika-w004347_1959)

Området fotografert av Widerøe i 1959, sett fra hjørnet St. Olavs gate Kirkegata mot sørvest. (ika-w125107_1959)

KILDER

Anfinsen, Jan Liar. Glimt fra Langgaten. Årbok 2016 s 121

Aurenes, Ola. 1954 s. 387 [Høyland gards- og ættesoge gjennom 400 år: 1500-1900.](#)

Berge, Egil, Lapin, Ernst | I 2020 [Langgata i Sandnes : hus, handel og håndverk i byens hovedgate gjennom 150 år](#)

Eggebo, Aksel 1996. [Slik bygde dei byen : historisk ABC om næringsliv og samferdsel i Sandnes](#)

Dahle, Per og Lapin, Ernst W Ingvald Dahles trykkeri (Årbok Sandnes historielag). 2019.

Tengs-Pedersen, Herman. Sandnes sentrum for femti år siden. (Årbok Sandnes historie- og ættesogelag, trykt utg.). 2001 S 35

Christophersen, Einar Sandnes sentrum (Årbok Sandnes historie- og ættesogelag.). 2002 Nr. 5

Gaudland, Tom og Jacobsen, F. Robert. Sandnes industri og handel. 2001

Grude, M. A. (1910). Sandnæs historie 1860-1910. [Sandnæs' historie 1860-1910](#)

Jonasen. J. Schanche. Sandnes gjennom 100 år. Første bind. Sandnes 1964. [Sandnes gjennom 100 år : trekk av byens historie. 1 : Sandnes gjennom 100 år : trekk av byens historie \(nb.no\)](#)

Jonasen. J. Schanche. Sandnes gjennom 100 år. Andre bind. Sandnes 1965. [Sandnes gjennom 100 år : trekk av byens historie. 2 : Sandnes gjennom 100 år : trekk av byens historie \(nb.no\)](#)

Landsnes, L. A. Samvirkebevegelsen i Rogaland. Stavanger 1932. [Samvirkebevegelsen i Rogaland. Stavanger:Boye & Hinnas boktrykkeri. Samvirkebevegelsen i Rogaland](#)

Larsen, Aksel. Red. Sandnes 1860–1935. 75-års jubileumsutstilling. [Sandnes 1860-1935 : 75-års jubileumsutstilling 1935. 21.juli-4.august \(nb.no\)](#)

Ludvigsen, Tor-Jan. Sandnes 1924. Ludvig I. Ludvigsen. Sandnes 1985.

[Hall, Mari Anne Næsheim. Jacobsen, Frank Robert | Rostrup, Kolbjørn. Sandnes før i tiå. 2019 Sandnes. 2 : Fra trettiåra til i dag.](#)

Simonsen, Selvald. Sandnes 1830–1870. Sandnes 1959.

Simonsen, Selvald. [Folk på Sandnes i 200 år.](#) Stavanger 1960.

Aviser og annet

Interkommunalt arkiv Rogaland IKS (IKA Rogaland), Widerøesamlingen. [Kontakt oss | IKA Rogaland](#)

[Jærbladet, mandag 27. februar 2006 \(nb.no\)](#)

Stavanger Aftenblad Publisert: 26. juni 2022 09:00 [Heidi Hjorteland Wigestrands. Da han såg det gamle bildet, forstod Espen at ryktet om besteforeldra si hytte var sant \(aftenbladet.no\)](#)

Katalog for Sandnes 75-års jubileums-utstilling : 21. juli-4. august 1935

1ste Mai, torsdag 8. august 1918

Rogaland (Stavanger: 1907-1919), mandag 1. oktober 1917.

Rogalands Avis, mandag 10. september 1962 Langgata 30

Stavanger Aftenblad, mandag 8. november 1920

Stavanger Aftenblad, lørdag 31. mars 1962

Stavanger Aftenblad, lørdag 31. mars 1962

Stavangeren, torsdag 8. august 1918

Sandnesposten, torsdag 22. februar 2018: Lapin

Sandnesposten, onsdag 1. desember 2004

Sandnes og Jærens Avis, tirsdag 30. august 1932.

DigitaltMuseum: <https://digitaltmuseum.no/>

<http://kartverket.no/Kart/Historiske-kart/Historiske-kart-galleri>.

1881.no. Historiske kart.

Sandnes faar nyt hotel.

Det kommer paa ca. 110 000 kr.

Sandnes har længe maattet savne et førsteklasses hotel og det har naturligvis været følt som et savn — ikke mindst for de tilreisende forretningsfolk, som har maattet opholde sig der natten over.

Nu er imidlertid dette savn avhjulpet, idet en række interesserte mænd har gaat igang med at reise kapital til oprettelsen av et førsteklasses hotel. Der blev nedsat en komité, som i september ifjor indkjøpte et dertil egnet hus for en pris av 45 000 kr. Man flyttet ind der til paaske og paabegyndte ombygningen og indredningen som nu er færdig — og igaar aapnedes hotellet, som har faat navnet «Hotel Sverre», ved en meget vellykket festmiddag med senere selskabelig samvær utover aftenen.

Den nedsatte komité, som bestod av Kristoffer Westly, Kr. L. Wathne og Andreas Aase, har nedlagt et betydelig og interesseret arbeide til sakens fremme. Komitéen henvendte sig til arkitekt Øgreid i Stavanger, som saa laget de tegninger og overslag, hotellet er indredet efter. Reparationen androg til 38 000 kr. og indredningen av værelser og inventar kom paa 25 000 kr. Som bestyrerinde er ansat frk. Norheim, den tidligere bestyrerinde av Promenadekaféen i Stavanger.

I hotellet, som i det store og hele gjorde et tiltalende og velordnet indtryk, er i første etage indredet et stort kafélokale med særskilte røke- og damerum. Her er ogsaa, som i de andre etager, indrettet toiletter med vandclosetter og andre fuldt utmoderne bekvemmeligheter. Indredningen er holdt i mørk ek med stoppede skindsofaer og parketgulver. Kjøkken, saavel for kaféen som hotellet, er placeret i kjelderetagen med elevatorforbindelse til 2den etage. Kjøkkenet er helt moderne med alleslags elektriske apparater til kokning og tilberedning av maten.

I hotellet, som er paa tre etager, findes ialt 15 værelser og kan ta imot ca. 21 gjester. Alt inventar her er holdt i lyst eketræ. I 2den etage er salon, spise-
stue og røkeværelse samt et par utpakkingsværelser. Hele hotellet er fuldstændig nyoppudset og gir indtryk av at være fuldt paa høide med alle rimelige krav.

Murarbeiderne paa hotellet er utført av murmester Nærbø, tømmerarbeidet og indredningen av snekkermester Haaland, malerarbeidet av malermestrene Nygaard og Aase. De sanitære anlæg er utført av Br. Oftedal og møblerne er leveret av Ingvald Mikkelsen.

Ved aapningen igaar var indbudt aktionærer med fruer, ordføreren, magistraten, provianteringsraadets formand, pressen og en række andre.

Talerne avløste hinanden og uttrykte sin glæde over dette tiltak fra stedets side, som utvilsomt vilde bli til baade glæde og gavn for byen.

Gamle Hotel Sverre i Sandnes kommet i skyggen av ny-bygget

Det nye hotellet med 84 senger har kostet 2,2 millioner kroner. Neste byggetrinn blir der gamlehotellet nå står

Det samlede bystyret i Sandnes, en rekke framstående kvinner og menn for øvrig av Jærehovedstaden, og en stor flokk gjester fra Stavanger og distriktet var lørdag invitert til åpning av Hotel Sverres nybygg i Sandnes.

Det gamle hotellet er kommet så aldeles i skyggen, i to år har det stått ved siden av forskallinger og stillaser, nå står det ved siden av et elegant moderne storbygg i seks etasjer, det nye hotellet, med 84 senger og som har kostet sine 2,2 millioner.

Det er ikke uten grunn at hotellets styre og ledelse var en smule stolte lørdag — de hadde alle som en grunn til det!

— Vi må nok ta oss en liten pust i bakken nå, sa styreformannen og byggekomiteformann Hans Westlye til RA's medarbeider. Det er rett nok at dette bare er første byggetrinn, og at andre byggetrinn for så vidt er på papi-ret. Det neste blir et bygg i flukt med dette som nå innvies, altså der det gamle Hotel Sverre nå er. Men enda vil gamle-hotellet gjøre tjeneste, vi kommer sogar til å pusse opp litt der, altså holde det ved like. Men det skal nok rives, og planene forutsetter restaurant-flooy og utpåkingsrom. I dag er det 30 senger i det gamle hotellet, slik at kapasiteten nå blir vel hundre senger, sier styreformannen.

SOLID OG NØKTERNT

Det nye hotellet er preget av solid og nøktern standard. Det er ikke noe luksushotell som er teist, men et godt hotell som vil kunne gi gjestene en bra komfort, og hyggelige, gode værelser. Til

Fortsettes side 7

Det nye og det gamle. Nybygget ruver svært over det som hittil har vært Hotel Sverre (til høyre på bildet). Ennå er det ikke bestemt når det gamle skal rives og 2. byggetrinn som skal romme restaurant og selskapslokaler, vil bli påbegynt. Arkitekt for bygget er K. K. Grødeland.

det Beste

meder gamle og nye gjester velkommen

VI STÅR TIL TJENESTE
med varme og vennlig service
til alle våre gjester og kunder

Byggere og leverandører
til Hotel Sverre

RÅBYGGET

til utleide av

BETONGBYGG A/S

* Hotel Sverre ...

Hotel Sverre ligger i det sentrale område av byen, og er et av de mest kjente og populære hotellene i Rogaland. Det har en stor og moderne utrustning, og er et ideelt sted for både ferie og forretningsreise. Hotellet har en stor og moderne utrustning, og er et ideelt sted for både ferie og forretningsreise.

NATIONAL REGISTRASJON

10. 9. 1962

NCR

NATIONAL KASJA REGISTRASJON A/S
KASJA OG KASJABOKHOLDNING
Kontor: Stavanger og i andre byer

NØKKELEN

GUNMAR AASE

Stavanger - 10. 9. 1962

REKRYTERING

J. HAUERLAND - Rekrutteringsbureau
Stavanger og i andre byer

VI GRATULERER ...

Med varm hilsen til alle gjester og kunder som har vært med oss i disse dager. Vi håper dere har hatt en god tid, og vi ser frem til å se dere igjen.

TOX VIKEDAL - STREITSTADSTRETT

Stavanger - 10. 9. 1962

Temmer- og innredningsarbeide

RYSDA, TRYGVE LIE KJELLAND
Stavanger - 10. 9. 1962

Ventilasjon og utvendig arbeid

BIRGER D. AASE
Stavanger - 10. 9. 1962

Mur- og Flisarbeide

WILHELM, OLAV JOHNSON JR.
Stavanger - 10. 9. 1962

VARME, SANITÆR- OG OLJEVARMESYSTEMER

GUNHAR LARSEN
Stavanger - 10. 9. 1962

VENTILASJONSANLEGG OG FRENGERTAK

Appl. og Rekruttering, Stavanger
Stavanger - 10. 9. 1962

Alt malerarbeide
VI STÅR TIL TJENESTE
med varme og vennlig service
til alle våre gjester og kunder

BRUK OG VINHVER
TER KYLLINGSTAD
Stavanger - 10. 9. 1962

Alle reservert i Hotel Sverre er invitert av oss

Mandel Saga bouclé

Vi gir dere et godt tilbud på våre varer

JONAS ISLEND
STAVANGER

GARDINENE

Dekorasjonsbelysninger

APPARATFABRIKKEN ELEGANT

HOTEL SVERRE

DEN ELEKTRISKE INSTALLASJON

med elektrisk utstyr og alle andre

Vi er klar for nye oppdrag, med en stor og moderne utrustning

Sandvold

VÅGENSEGAT - SANDVOLD

KVALITETS SENGEUTSTYR

Hans Aspland

Stavanger - 10. 9. 1962

ALLE LIKER KJØTT

Vi har det som alle elsker

med kjøtt og fisk, og vi har det som alle elsker

med kjøtt og fisk, og vi har det som alle elsker

med kjøtt og fisk, og vi har det som alle elsker

med kjøtt og fisk, og vi har det som alle elsker

med kjøtt og fisk, og vi har det som alle elsker

med kjøtt og fisk, og vi har det som alle elsker

med kjøtt og fisk, og vi har det som alle elsker

ROGALAND FELLESSLAG

Stavanger - 10. 9. 1962

ROGALAND FELLESSLAG

Stavanger - 10. 9. 1962

ROGALAND FELLESSLAG

Stavanger - 10. 9. 1962

ROGALAND FELLESSLAG

Stavanger - 10. 9. 1962

ROGALAND FELLESSLAG

Stavanger - 10. 9. 1962

ROGALAND FELLESSLAG

Stavanger - 10. 9. 1962

ROGALAND FELLESSLAG

Stavanger - 10. 9. 1962